

Magyarország makettparkjai mint újszerű attrakciók a kulturális turizmusban

Wirth Gábor

Összefoglalás

Makettparkjaink az elmúlt években egyre dinamikusabban fejlődő turizmus mellett hazánk történelmének, kultúrájának megőrzésében is fontos szerepet játszhatnak. A makettparkok betöltött funkcióit áttekintve ki kell emelnünk a még meglévő nevezetességek megismertetését, népszerűsítését, valamint a már elpusztított épített örökség a jövő generációinak történő szemléletes átadását. A kutatás alapvető kérdése, hogy napjainkban milyen szerepet töltenek be a makettparkok Magyarország turizmusában, illetve hogy milyen eddig még ki nem használt turisztikai potenciál rejlik ezekben az újszerű attrakciókban. A kutatás során a szakirodalmi és történelmi áttekintést követően kvantitatív és kvalitatív módszerek alkalmazása is megtörtént. A számszerűsíthető adatok mögött álló összefüggéseket strukturált kvalitatív interjúk segítségével világította meg a szerző. A rendelkezésre álló látogatási adatok, a makettparkok által kínált szolgáltatások elemzése mellett ezeknek a létesítményeknek a különböző fejlesztési dokumentumokban történő megjelenése is a kutatás tárgyát képezte. A makettparkok által kínált előnyök elemzésénél természetesen nem szabad figyelmen kívül az ezen újszerű turisztikai attrakciók által kínált gazdasági lehetőségeket sem, ami a helyi bevételek növelésében, valamint a turisztikai – és szolgáltatási paletta bővítésében, illetve a munkahelyteremtésben nyilvánulhat meg, ami természetesen a település vagy desztináció imázsára is jótékonyan hat, ami hosszabb távon további bevételeket generálhat. Ez a tanulmány hiánypótlás céljából is készült, mivel Magyarország makettparkjainak (Mini Skanzen, Dinnyési Skanzen, Ezer Év Parkja, Hollókő LegÓfalu, Kiszéber Mini Magyarország, Magyarkert, Mini Magyarország Szarvas és a Mini vármegye makettpark) átfogó turizmuszakai kutatása ezidáig nem történt meg.

Kulcsszavak makettpark; attrakciófejlesztés; edutainment; lokális gazdaság

JEL Z31, Z32

Hungary's castle replicas parks as innovative attractions in cultural tourism

Abstract

Our castle replicas parks can also play an important role in preserving the history and culture of our country, alongside tourism, which has been growing more and more dynamically in recent years. In reviewing the functions of the model parks, we should highlight the promotion and publicity of the remaining landmarks, as well as the visual transmission of the destroyed built heritage to future generations. The fundamental question of the research is what role model parks play in tourism in Hungary today, and what untapped tourism potential lies in these novel attractions. Following a literature and historical review, both quantitative and qualitative methods were applied in the research. The author used structured qualitative interviews to shed light on the context behind the quantifiable data. The available visitor data, the analysis of the services offered by the model parks and the representation of these facilities in the various development documents were also the subject of the research. When analysing the benefits offered by the model

parks, the economic potential of these innovative tourist attractions should not be overlooked, which can be reflected in increased local revenues, a wider range of tourism and services, and job creation, which can also have a positive impact on the image of the municipality or destination, generating additional revenue in the long term. This study was also prepared to fill a gap, as no comprehensive tourism research has been conducted so far on Hungary's model parks (Mini Skanzen, Castle Replicas Park Dinnyés, Park of a Thousand Years, Hollókő Lego Village, Kisbér Mini Hungary, Magyarkert, Mini Hungary Szarvas and the Mini Castle County Model Park).

Keywords: *castle replicas parks; attraction development; edutainment; local economy*

JEL: *Z31, Z32*

Bevezetés

A makettek, mint különböző épületek kicsinyített másolatai már a történelem folyamán is fontos szerepet játszottak, a tervezést segítő és esztétikai funkció mellett az ismeretek átadásában is segítséget nyújtottak. (Horváth et al., 2023) Hazánk újszerű turisztikai attrakciói közül makettparkjaink kiválóan alkalmasak történelmi, örökségi értékeink bemutatására és megőrzésére, valamint az épített turisztikai attrakciók megismertetésére, népszerűsítésére. A tanulmányban Magyarország jelenleg megtekinthető makettparkjainak (Mini Skanzen, Dinnyési Skanzen, Ezer Év Parkja, Hollókő LegÓfalu, Kisbéri Minimagyarország, Magyarkert, Mini Magyarország Szarvas és a Mini vármegye makettpark) turisztikai szerepe és a bennük rejlő potenciál kerül elemzésre. A nemzetközi trendekkel összhangban a mesterséges turisztikai attrakciók hazánkban is egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek (Aubert 2011), a COVID-19 világjárvány óta pedig a kültéri tevékenységek turisztikai jelentősége is felértékelődött.

A kutatás során fel kellett tenni azt a kérdést, hogy milyen szerepet játszanak ezen különleges attrakciók az adott település és a térség turizmusában. Emellett a szerző kiemelten vizsgálta, hogy ezek az egyedi létesítmények mennyiben járulnak hozzá a turisztikai kínálat bővítéséhez, amihez természetesen azt is elemezni kellett, hogy hogyan jelennek meg az adott település, illetve térség fejlesztési dokumentumaiban, emellett a vizsgált attrakciókról a legnépszerűbb közösségi oldalon megjelent látogatói visszajelzések elemzése is megtörtént.

Hazánk makettparkjainak létrehozásának nyomon követhető a külföldi előzményei: A Wörthi-tó partján, Klagenfurtban található Minimundus napjainkban Karintia egyik legnépszerűbb látványlójának számít. A makettparkban 156 darab, 1:25 arányú, valóság-hű, világhírű épület makettjét tekinthetik meg a látogatók. A Minimundus 1958-ban nyitotta meg kapuit, azóta több mint 15 millió látogató csodálhatta meg az ott kiállított globális vonzerejű épületek kicsinyített másait. (Simándi – Benkei-Kovács 2018) A másik nagyon ismert nemzetközi példa a brüsszeli Mini Europe, ahol 350 európai nevezetesség kicsinyített mása tekinthető meg. Oroszi és Gonda (2020) a makettparkokat a turisztikai termék imitációk egyik változataként értelmezi.

Magyarországon az első makettpark 2011-ben nyitotta meg kapuit, ezt követően pedig több hasonló helyen tekinthetik meg a látogatók a különböző turisztikai nevezetességek kicsinyített másait. Nemzetközi szinten azonban a makettparkok turisztikai látványosságként való megjelenése már egyáltalán nem újkeletű. Az első európai makettpark az angliai Becenscotban nyílt meg 1929-ben, amit olyan hasonló létesítmények követtek, mint a szászországi Oedaranban található Klein-Erzgebirge 1933-ban. A makettparkok első virágkorát az 1950-es években lezajlott építési hullám hozta

el, amit olyan szabadtéri múzeumok fémjeleztek, mint a kaliforniai Anaheim-ban található Disneyland, a hágai Madurodom, vagy a Swissminiatur, amit a svájci Melidében kereshetnek fel a látogatók. Közülük a legismertebb a ma is népszerű, 1958-ban megnyílt klagenfurti Minimundus.

Az 1980-as évektől kezdve világ- és európaszerte nyomon követhető egy új makettparknyitási hullám. A brüsszeli Mini-Europa, az Élancourtban található France Miniature egyaránt ebben az időszakban jöttek létre, a XXI. században pedig már Izraelben, Törökországban és Kínában is nyíltak makettparkok, ami már egy világszintű trendet tükröz. Európában napjainkban több mint 70 ilyen szabadtéri miniatúrákiállítást tartanak számon. (Stalla, 2012) Ezek a szabadtéri múzeumok nagy kiterjedésű parkosított vagy zöld területeken helyezkednek el, a turistaattrakciót pedig a híres épületek, városrészek és városok kicsinyített másolatai jelentik. (Stalla, 2012)

A makettparkok számának növekedése a szakirodalom által felvázolt trenddel is magyarázható, miszerint a mesterséges turisztikai attrakciók, valamint az aktív programok egyre népszerűbbé válnak (Aubert 2011), a COVID-19 világiárvány óta pedig a kültéri tevékenységek is felértékelődtek, ami a természetközelség és biztonság iránti fokozott igénynek köszönhető. (Csapó-Törőcsik 2020) A makettparkok növekvő népszerűsége abban is áll, hogy ezek az objektumok művészeti és kulturális jelentőséggel is rendelkeznek.

Anyag és módszer

A szerző tanulmányában a Dinnyési Várparkot, a Szarvason található Minimagyarországot, az ászári Mini Skanzent, a mórthalmi Ezer Év Parkját, a hollókői LegÓfalut, a kisbéri Minimagyarországot, a jakabszállási Magyar kertet és a soproni Mini vármegye makettparkot vizsgálja.

Az elvégzett kutatás legfőbb kérdése, hogy milyen szerepet töltenek be a Magyarországon található makettparkok az adott desztináció turizmusában, illetve hogy milyen kiaknázatlan potenciál rejlik ezekben az újszerű turisztikai attrakciókban. Mindezekből következik annak vizsgálata, hogy hogyan jelennek meg az adott település, illetve térség fejlesztési dokumentumaiban. A témára vonatkozó szakirodalom feldolgozása a kutatás nélkülözhetetlen kiindulópontját jelentette, de nem lehetett figyelmen kívül hagyni a rendelkezésre álló statisztikai adatok összegyűjtését sem. Az előbbiekben megfogalmazott kutatási kérdéseknek megfelelően a négy vizsgált turisztikai vonzerő földrajzi- és közlekedésföldrajzi helyzetét, a település szerkezetén belüli elhelyezkedését, valamint a különböző településfejlesztési dokumentumokban való megjelenését is elemeztem.

A szerző 2019-ben és 2020-ban végzett terepbejárása során személyesen is képet alkothatott a vizsgált turisztikai vonzerők, valamint a különböző típusú települések, Ászár, Sopron, Kisbér, Mórhalom, Hollókő, a közigazgatásilag Gárdonyhoz tartozó Dinnyés, valamint Szarvas és Jakabszállás adottságairól is. A kutatás tárgyát képező három meghatározó létesítmény vezetőjével, fenntartójával a szerző 2020-ban és 2021-ben mélyinterjúkat készített, melyeket egy strukturált és standardizált kérdőív segítségével végzett el (Dinnyési Várpark, Ezer Év Parkja, szarvasi Mini Magyarország). A feltett kérdések a létesítmény létrehozására, a termék- illetve szolgáltatási paletta és a látogatók jellemzőire, az eddigi és a jövőbeli fejlesztésekre, a nyilvános forgalmi adatokra, valamint a többi vállalattal, illetve ágazattal fenntartott kapcsolatokra irányultak.

Magyarország makettparkjainak összehasonlító elemzéséhez Pikkemaat B. – Peters M. – Schoppitsch K. (2006) kritériumrendszere került kiegészítésre további kategóriákkal. Az összehasonlítás kritériumait a település elemzése, a fenntartás módja, a nyitás éve, az attrakcióelemek száma, az élmények jellege, a nyitvatartás, a felnőtt belépőjegy ára, a szolgáltatások száma, valamint az online megjelenés alkották. Az online megjelenés értékelése maximálisan 5 pont, tehát ha a létesítmény saját weboldallal rendelkezik, vagy korszerű, felhasználóbarát, áttekinthető weblappal, saját

facebook-oldallal, megjelenik egyéb közösségi oldalakon, emellett az első oldalon jelenik meg a Google keresőjében a „makettpark” kifejezésre, valamennyi vizsgált kritériumnak megfelel.

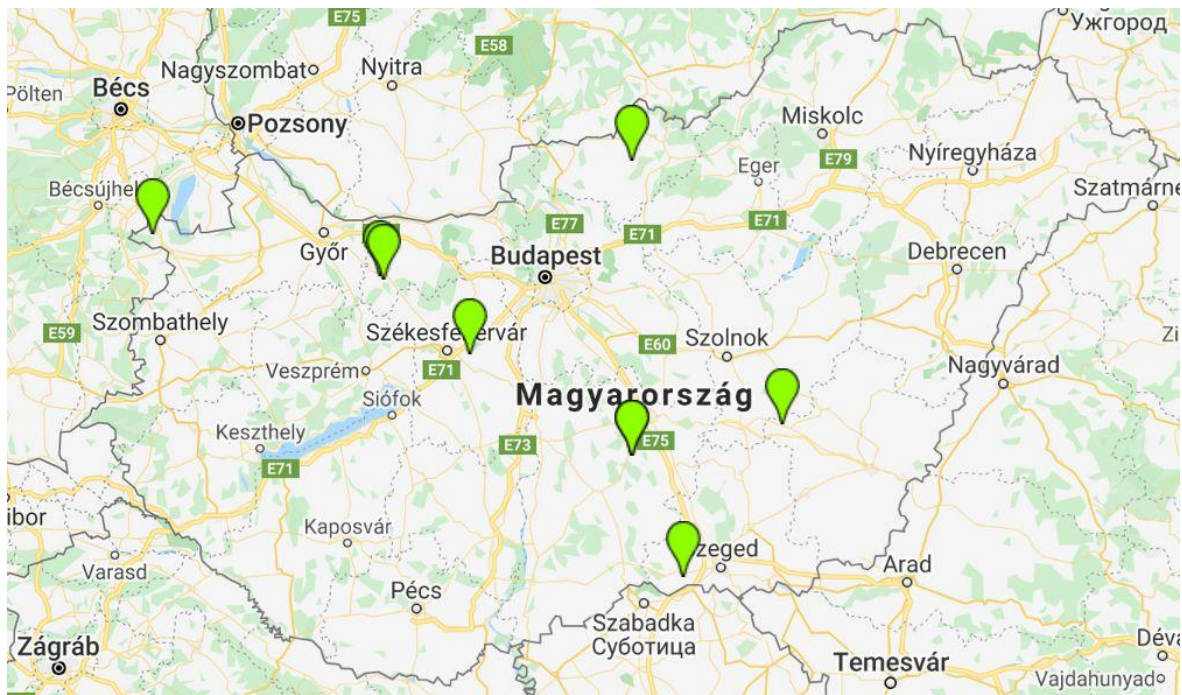
Hazánk makettpark-menedzsmentjének jó gyakorlatai a dinnyési Várpark és a szarvason található Minimagyarország működésének és fejlesztési terveinek feltárásával kerülnek bemutatásra.

A makettparkok turisztikai hasznosítási lehetőségeinek kutatását eddig nem csak a hazai, hanem a nemzetközi kutatások is elhanyagolták.

Eredmények

Hazánk makettparkjainak összehasonlító elemzése

A vizsgált nyolc makettpark közül 4 a Dunántúlon, 4 pedig a keleti országrészben található. (1. ábra) A 429/2020 (IX.14.) Kormányrendeletben lehatárolt turisztikai térségek közül 3 makettpark a Budapest környéke, Sopron-Fertő, Szeged és térsége turisztikai térségben, a szarvasi, a jakabszállási, hollókői, ászári és kisbéri makettparkok pedig a 11 turisztikai térségen kívül helyezkedik el.

1. ábra: Magyarország makettparkjainak földrajzi elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés a google.hu segítségével

Magyarország makettparkjait összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy ezen szabadtéri turisztikai attrakcióink 2010 után jöttek létre, amiben feltételezhetően a gazdasági makrokörnyezet változása is szerepet játszhatott. (1. táblázat) A vizsgált turisztikai vonzerők fele nem akarja vagy tudja teljesíteni az egész éves nyitvatartást, de az év legnagyobb részében fogadnak látogatókat.

1. táblázat: Magyarország makettparkjainak összehasonlító elemzése Pikkemaat B. – Peters M. – Schoppitsch K. (2006) kritériumrendszere alapján

	Mini Skanzen	Dinnyési Várpark	Ezer Év Parkja	Hollókő Leg-Ófalu (Palóc Játsszóház)	Kisbéri Mini Magyarország	Magyarkert	Mini Magyarország Szarvas	Mini vármegye makettpark
Település	Ászár	Dinnyés (Gárdonyi)	Mórahalom	Hollókő	Kisbér	Jakabszállás	Szarvas	Sopron
Fenntartás	Önkormányzat	Magán	Önkormányzat	Magán (pályázati projekt)	Önkormányzat (Wass Albert Művelődési Központ)	Magán	Magán	Magán
Nyitás éve	2011	2013	2015	2016	2011	2011	2013	2016
Makettek száma	22	49 + egyéb látnivalók (Skanzen; szekérvár és palánkvár, Szentek Fala)	54	9 (egy dioráma)	44	nem releváns	közel száz + 22 interaktív vasút- és hajómodell	32
Élmény jellege	népi építészet megismerése	várak, történelem, életmód szórakoztató megismerése	épített örökség és kultúra interaktív, múzeumpedagógiával támogatott megismerése	mesterségek kipróbálása, hagyományok, kulturális és épített örökség megismerése	Magyarország nevezetességeinek megismerése	Magyarország föld- és vízrajzának megismerése élő terepszállal, élő térkép, aktív pihenés	Történelmi Magyarország nevezetességeinek interaktív megismerése	A történelmi Sopron-vármegye nevezetességeinek megismerése
Nyitvatartás	május 1-jétől október 15	egész évben	egész évben	egész évben	március -október 31	március 15.-október 31-ig	egész évben	Szeptember 1-től október 15-ig
Belépőjegy (felnőtt, Ft)	600	2000	2300	1000	500	1700	2100	díjtalan (becsületkassa)
Szolgáltatások száma	4	20	13	7	1	17	5	3
Online megjelenés	2	3	5	2	1	4	5	3

Forrás: saját szerkesztés saját kutatás alapján

A kiállított makettek mennyiségét tekintve a szarvasi Minimagyarország áll az első helyen, nemzetközi elismeréseket tekintve pedig az ötszörös Guinness-rekorder Dinnyési Várpark, ami a mórakalmi Ezer Év Parkjával együtt Magyarországon a legtöbb szolgáltatást kínálja vendégeinek. (1.táblázat) Az online térben az Ezer Év Parkja és a Mini Magyarország vannak a legaktívabban jelen. (1.táblázat) Magyarország legnépszerűbb közösségi portálján a szarvasi Mini Magyarországot 42.000 Dinnyési Várparkot 19.000, a Magyarkert 8100, az Ezer Év Parkját 5700, a kisbéri Mini Magyarország 741 felhasználó kedveli, ami reálisan tükrözi az attrakciók ismertsége és népszerűsége közötti különbséget. A kedvelések számát vizsgálva meglepőnek mondható, hogy a Dinnyési Várpark az öt ismert nemzetközi Guinness-rekord elismerés ellenére nem annyira ismert, mint a szarvasi Minimagyarország, az ország első makettparkja pedig csak eléggé kevés látogató körében kedvelt.

Általánosan megállapítható, hogy a belépőjegyek árai az árérzékenyebb látogatók számára is megfizethető. (1.táblázat) A Sopron Vármegye makettpark magán alapítás, a létesítmény ötlete és megvalósítása a 2018-ban elhunyt Bognár Csaba nevéhez fűződik. A makettpark fenntartója jelenleg a Full Energy benzinkút. Az egész évben nyitvatartó attrakció látogatása ingyenes, a kapunál a létesítmény fenntartásának elősegítése érdekében egy becsületkasszát helyeztek el. Az időjárás viszontagságainak kitétt makettek jelenleg nem végeznek javítási, állagmegóvási munkákat.

A Szeged és térsége desztinációhoz tartozó Mórahalmi Ezer Év Parkját 2017-ben vette át az önkormányzat egy magánszemélytől, az 54 makettel rendelkező létesítmény számos szolgáltatással várja az érdeklődőket. (Fodor 2021) A tematikus tárlatvezetések segítségével a kiállított makettek segítségével különböző korokba nyerhetnek bepillantást a látogatók. A makettpark családbarát jellegét olyan szolgáltatásokkal igyekeznek erősíteni, mint a korhű ruhákba öltözés lehetősége, múzeumpedagógiai foglalkozások, témavezető füzetek, valamint különböző kvízzjátékok gye-

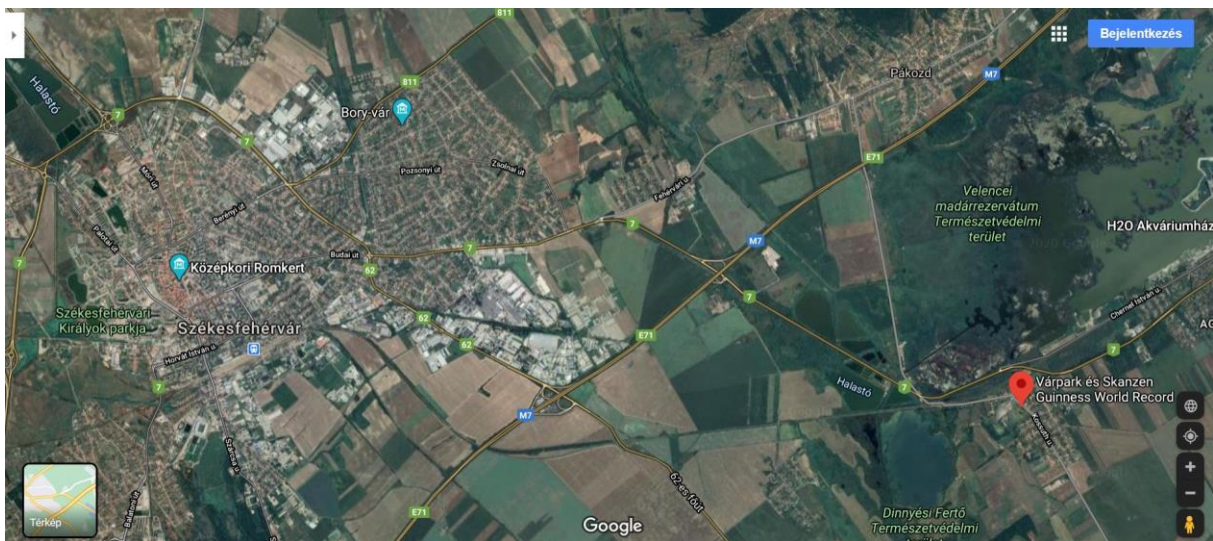
rekeknek és felnőtteknek. (Fodor 2021) Az aktuális településfejlesztési stratégia egyik fontos célkitűzése, hogy Mórahalom „a „turizmus, rekreáció és a sport városa” legyen, ezért a dokumentum a kulturális turizmus vonzerőinek, köztük az Ezer Év Parkja fejlesztésének is nagy jelentőséget tulajdonít. (Hübner 2020)

A vizsgált attrakciók közül a jakabszállási Magyarokert abból a szempontból különleges, hogy nem az örökségi értékeket, hanem Magyarország földrajzi adottságait szeretné a látogatókkal megismertetni. Magyarország makettparkjairól a nyújtott élmények jellegét vizsgálva megállapítható, hogy habár a Magyarokerten kívül mindegyikük a történelmi és örökségi értékeket ismerteti meg a látogatókkal, mégis minden egyes létesítmény rendelkezik valamilyen egyedi jellemzővel, USP-vel, melynek alapján egy egyedi márkával rendelkezik, vagy egyedi márkává, arculatúvá alakítható. A márkáépítés és a közösségi oldalakon látható kedvelések, valamint a fenntartási forma között összefüggés figyelhető meg: A népszerűbb makettparkok magán üzemeltetésű attrakciók. Az önkormányzati fenntartású attrakciók esetén feltehetően csak kevesebb energiát tudnak a fenntartásra, fejlesztésekre és a marketingre fordítani.

Történelmi, örökségi értékeink bemutatása, megőrzése nem csak a külföldi turisták, hanem a magyar társadalom számára is vonzó lehet, különösen akkor, ha ezen létesítmények meg tudják valósítani az „edutainment”-et, a szórakoztatva történő oktatási-tanulási folyamatot, aminek az eszköze a megfelelő online és offline látogató- és attrakciómenedzsment, valamint a múzeumpedagógia.

A történelmi értékek megőrzésének újszerű koncepciója a Dinnyési Várpark példáján

A Dinnyési várpark megálmodóját és létrehozóját, Alekszi Zoltánt az Egri csillagok ihlette 12 évesen, hogy felnőttként megvalósítsa elképzelését, egy várpark létrehozását a történelmi Magyarország már elpusztult várainak megismertetése céljából. (Alekszi 2020) Családjával Budapestről költöztek a Velencei-tó mellé, hogy egy arra alkalmas telken megépíthesse régi váraink kicsinyített mását, lehetőség szerint az eredeti alapanyagokból. A várpark a 7-es autópálya közelében, körülbelül 14 kilométerre Székesfehérvár történelmi városközpontjától, 6 kilométerre a gárdonyi városközponttól, a Dinnyési Hagyományőrző Templomkert és a Dinnyési Fertő Természetvédelmi Terület közelében helyezkedik el. (2. ábra)

2. ábra: A Dinnyési várpark elhelyezkedése

Forrás: google.hu

Az üzemeltető és tulajdonos megfogalmazása szerint a Dinnyési Várpark egy „vármentő park”, olyan vármakettekkel, amelyeket az átlagember nem ismer, vagy már eredetiben romos állapotban vannak. A már romos vagy elpusztult várak bemutatása azért is elsődleges, mert Alekszi Zoltán nézőpontja szerint „a meglévő várakat a helyszínen kötelesek megnézni a magyarok”. (Alekszi 2020)

A vármakettek építésekor a régészeti alaprajz jelentette a kiindulási pontot, illetve a régészeti ásatások során szerzett információk. Mindezek alapján Alekszi Zoltán vázlatrajzok elkészítésével kezdte munkáját, a vármakettek építése pedig az eredeti alapanyagokból történt. A makettek megjelenése természetesen az alkotó egyéni stílusát is tükrözik. A legautentikusabb vármakett a székesfehérvári vár miniatűr mása. (1. kép)

1. kép: A Székesfehérvári vár valóság-hű makettje a Dinnyési várparkban

Forrás: saját felvétel

Hazánk egyik legismertebb várának feltárásában Siklósi Gyula professzor oroszánrészt vállalt, munkásságának köszönhetően a várparkban megtekinthető Székesfehérvári vár makett a régészeti anyagok alapján készült el (1. kép). A várpark megvalósulását szakmailag is segítette, többször elment a helyszínre és ellenőrizte az Alekszi Zoltán által készített másolatot. Megfogalmazása szerint a várpark megalkotója „lefordította a történészek és tudósok nyelvét a hétköznapi emberek számára” (Alekszi 2020) A várpark világszinten egyedülálló, anyag-hű makettparkként háromszor került be a Guinness-rekordok könyvébe.

A várparkot több generáció is előszeretettel látogatja, a kicsi gyermekektől a 80-90 évesekig. Alekszi Zoltán a legjobb kritikát a nyugdíjas korosztálytól kapta: „Ha ilyen lett volna akkor a történelemoktatás, nagyon szerettük volna.” (Alekszi 2020) Az egyéni látogatók mellett sok iskoláscsoportot is fogadnak, 2019-ben 10 ezer meghívott, 12 ezer fizető vendége volt a létesítménynek. Alekszi Zoltán karitatív tevékenységet is folytat: 2019-ben a „Vakok éve” alkalmából vak és látásérült fesztivált rendeztek, 2020-ban pedig a trianoni békediktátum évfordulója alkalmából 15.000 ajándék jegyet küldtek Kárpát-medencei diákoknak. (Alekszi 2020) Annak ellenére, hogy a várpark csak szombaton és vasárnap látogatható, 2020-ban több fizető vendége volt, mint 2019-ben. 2020-ban összesen körülbelül 16 ezren látogatták meg a Dinnyési Várparkot. (Alekszi 2020) A látogatószám növekedés több oka is visszavezethető: A COVID-19 világjárvány első hullámát követően

nyáron már lehetőség volt kirándulni, ekkor a magyarok többsége a belföldi úticélokat részesítette előnyben. Mivel a várpark szabad térben, fedetlen területen található, lehetetlen ott összezsúfólni, így a járvány idején is nagyon biztonságos kirándulási célpontnak számít.

A más országokban élő magyar közösségek számára is egyre nagyobb népszerűségnek örvend a várpark. A szomszédos országokon kívül Ausztráliából, Kanadából, az Amerikai Egyesült Államokból is érkeztek magyar látogatók, de egy alkalommal két turnusnyi amerikai számítástechnikus diák különböző amerikai egyetemekről is meglátogatta a létesítményt. 2020-ban a korlátozások feloldását követően nyáron ázsiai vendégei voltak a várparknak, a kínai nagykövetségről is érkeztek látogatók. (Alekszi 2020)

A turizmusra jellemző szezonális nagy hatással van a várpark működtetésére, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy májustól augusztus 20-ig érkezik a legtöbb látogató. A világjárvány következtében 2020-ban az április és a május látogatóforgalma „nullázódott”, viszont májustól már érkeztek kiránduló osztályok. (Alekszi 2020)

A várpark mögött található egy Árpád-kori település életnagyságú másolata. Ezekkel az épületekkel azt is szeretnék megmutatni, hogy a nem kiváltságos társadalmi rétegek hogyan élhettek az államalapítást követően. A történelmi oktatás, illetve múzeumpedagógia meghatározó a Dinnyési Várpark működési koncepciójában is. Olyan jelmezes történelmi foglalkozásokat szerveznek iskolásoknak, óvodásoknak, mint a „Három ország népe”, vagy a „Piros fehér vagy zöld” történelmi játék. (Alekszi 2020) A várpark nemzetközi ismertségét növelte a 2020-as Guinness-Rekordok könyvében való megjelenés, ami 2 millió példányban jelent meg. A Dinnyési Várparkot 2020-ban Hungaricum címre terjesztették fel. (Alekszi 2020)

Alekszi Zoltán, a várpark fenntartója többféle fejlesztést is tervez a jövőben. Az automatikus beléptetőrendszer létesítése a látogatók gyors bejutása mellett a látogatószám mérésében is óriási segítséget jelent. Jelenleg öt darab vár építése van folyamatban, emellett még várható egy 92 edényből álló fazekas kiállítás megnyitása is, ami a kárpát-medencei fazekassággal ismerteti meg a várpark vendégeit. A kiállított tárgyak több mint 20 db fazekas tájegységből származnak, emellett a katolikus park kiállítási anyaga is készül. Az üzemeltető külsős vállalkozókkal dolgozik együtt, akik nem fizetnek bérleti díjat, vannak köztük kézművesek, fazekasok, bőrsők, kőfaragók is. (Alekszi 2020) A Várpark termékpolitikájának alapvető célja a kínálati paletta színesítése, nem a minden áron való bevétel, hanem a minőség nyújtása. Alekszi Zoltán küldetése a nem profitorientált turizmus, ami elmondása szerint azt jelenti, hogy a fenntartáshoz meg a megélhetéshez van szüksége bevételre abból a célból, hogy a múltból mindél többet megmenthessen. (Alekszi 2020) A látogatókat a jövőben tárlatvezetésekkel is várják, amelyeket egy erősen látássérült fiú tart. A várpark akadálymentesített, így megfelel a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 horizontális céljai közül a hozzáférhető turizmus alapelveinek is. (MTÜ 2017) A megnövekedett látogatóforgalom miatt szükségessé válik egy büfé üzemeltetése is, ahol melegételt is kínálnak. A Dinnyési Várpark legnagyobb erőssége és egyedisége úgy foglalható össze, hogy az ott megtekinthető várak az eredetihez hasonló alapanyagokból készülnek, a kővárakat kőből, téglavárakat téglából, a palánkvárakat pedig fából és földből készíti el a várpark üzemeltetője.

Alekszi Zoltán együttműködik a gárdonyi, velencei és a székesfehérvári TDM-egyesületekkel, a Velencei-tó térségének legfontosabb szolgáltatóival, köztük a szállodákkal és a nagyobb éttermekkel. A Várpark további fontos partnerének számít a kápolnásnyéki Halász-kastély és a Bory-vár. Ezek a létesítmények látogatóiknak rendszeresen ajánlják partnereiket, tulajdonképpen egymásnak „küldenek” látogatókat. (Alekszi 2020) Ez az egyszerű, de hatékony együttműködési forma lényegesen komplexebbé teheti a térség kulturális turisztikai kínálatát. Gárdony integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata a várparkot Dinnyés új turisztikai parkjaként említi, ahol Magyarország középkori várainak kicsinyített mását és a magyar királyok emlékoszlopát tekinthetik

meg a látogatók (GVITSM 2015), a vizsgálatra alapozott II. stratégiai dokumentumban azonban már nem szerepel az azóta többszörös Guinness-rekordként számon tartott várpark. (GVITS 2015)

Kreatív termékfejlesztés a történelmi Magyarország örökségturisztikai értékei mentén a Mini Magyarország Makettparkban

A Szarvason található Mini Magyarország makettparkot a klagenfurti Mini Mundus és a brüsszeli Mini Europe hatására hozták létre, 2013-ban, 22 anyaországi látnivaló kicsinyített másolatával nyitotta meg kapuit. A Mini Magyarország megálmodójának, Bukovinszky Bélának utazásai során a klagenfurti és brüsszeli makettparkok adták az ötletet egy hasonló magyarországi gyűjtemény létrehozására. (Klemann 2020) A már az egyik legismertebb Stájerországban található látnivaló, a 26.000 négyzetméteres területen létesített Minimundus koncepciójának legfőbb eleme az állandó megújulás, bővülés, valamint az „Edutainment”, az ismeretek szórakoztatva történő átadása. A makettpark folyamatos bővítése és a kínálati paletta folyamatos bővülése miatt a létesítmény arra ösztönzi a látogatókat, hogy többször is visszatérjenek. A Minimundus a kínálat sokszínűségének köszönhetően a családokon kívül számos más szegmenst is képes megszólítani. A világ legismertebb nevezetességeinek valóság-hű megjelenítése egyedivé teszi ezt a turisztikai célpontot, emellett a park természetes környezetével való összhang a környezeti fenntarthatóság alapelveinek is megfelel. (Pikemaat et al. 2006)

Szarvas, mint a történelmi Magyarország mértani középpontja, ideális helyszínt jelentett egy olyan újszerű kiállításnak, ami a történelmi Magyarország számos épített örökségi értékét mutatja be, köztük sok várat és kastélyt. A kiállítás tervezésekor figyelembe vették a megjelenített objektumok történelmi, építészeti, de akár irodalmi vonatkozását és/vagy jelentőségét; valamint földrajzi elhelyezkedését. A kiállított makettek színházi díszletépítő cégek alkották meg. (Klemann 2020) A létesítményt Klemann Tímea sajtóreferens a vele készített interjúban „Magyarország egyetlen interaktív makettparkjaként” határozta meg. (Klemann 2020)

A DELTA-UNION Vendéglátó és Szolgáltató Betéti Társaság a Szarvasi Arborétum bérelt területén, az Új Széchenyi Terv támogatásával valósította meg a „Mini Magyarország” elnevezésű turisztikai szolgáltatásfejlesztési projektet. (minimagyarorszag.hu) A Mini Magyarország megnyitása a gazdasági válságot követő években történt, amikor nem csupán a Szarvasi Arborétum, hanem a város turizmusa is számos anyagi és fenntartási problémával szembesült. (Bukovinszky 2020)

A város Fő terétől 2,4 kilométerre található makettparkot 2013-ban a mai Magyarország főbb nevezetességeinek méretarányos makettjeivel nyitották meg, a következő években pedig anyaországi és határon túli magyar nevezetességek másolataival is színesítették a létesítmény kínálatát. (2. kép)

2. kép: A Vajdahunyadi vár kicsinyített mása a Minimagyarország Makettparkban

Forrás: minimagyarorszag.hu, 2023

2015-től erdélyi várak is színesítik a Minimagyarország makettpark palettáját, amire az egyik legismertebb példa az erdélyi Vajdahunyad vár makettje, ami méltán nagyon népszerű a látogatók körében (2. kép). 2020-ban a füzéri vár, a sárospataki vár és a tiszadobi kastély kicsinyített másolataival is bővült a kiállítás. A vírushelyzet alatt fennálló utazási korlátozások idején a csíksomlyói Hármashalom-oltárral kibővített templom makett egyfajta „pótlékot” jelentett mindazok számára, akik az eredeti helyszínre terveztek ellátogatni. (Klemann 2020)

A maketteket egy budapesti és egy szarvasi makettkészítő csapat készíti egy különleges műanyagfajtából. Az építmények elemenként készülnek, hogy kiállják az időjárás viszontagságait. A gyártás során marógépet és 3D-s nyomtatót is felhasználnak. Számos a parkban található makett interaktív, ami azt jelenti, hogy a miniatűr építmény előtt elhelyezett információs táblán egy nyomógomb segítségével különböző dallamok, hanghatások és mozgások fokozzák a látogatói élményt. A maketteket folyamatosan restaurálják. A környezeti hatások közül ki kell emelni az UV-sugárzást, ami tönkre teszi a festékrétegeket. A restaurálási munkákon egy szarvasi restaurátorcsapat dolgozik telen. (Klemann 2020) Az épületek tájolása megfelel az adott látnivaló történelmi Magyarországon belüli elhelyezkedésének, de az adott épület tervrajzát is igyekeznek kikérni az intézménytől a makettek tervezésekor. (Klemann 2020)

Tekintve, hogy a Mini Magyarország állami intézményhez tartozó bérlemény, kevés pályázati lehetősége van (Klemann 2020), ennek ellenére a park folyamatosan bővül új makettekkel, amire aktuális példaként 2019-ben a soproni Tűztorony mellett a fertődi Eszterházy-kastélyt, valamint a burgenlandi Fraknó és Léka várát említhetjük. A Mini Magyarország Makettpark abban a tekintetben is egyedülálló, hogy itt találhatjuk Magyarország leghosszabb szabadtéri makettvasút hálózatát. (MTI 2019) Az országos szinten szintén egyedülálló, több mint 600 méter hosszú kültéri vasúthálózathoz kapcsolódott a júliusban megrendezett Mini Mozdonyok Nagy Napja, ami már szinte hagyománnyá vált a Mini Magyarország programpalettáján. A rendezvényen több modellépítő vonatjai is elindulhatnak a makettpark sínpályáján. (Klemann 2020)

2020-ban a két hektáros területen fekvő park ugyan nyitva állt, de a látogatók száma a világjárvány következtében drasztikusan csökkent. A makettpark szabadtéri jellegére való tekintettel a pandémia időszakában is biztonságos úticélt jelentett. (Klemann 2020) A jól átgondolt koncepciónak és a

megfelelő menedzsmentnek köszönhetően a Mini Magyarország öt év leforgása alatt közpénz felhasználása nélkül vált Szarvas legnagyobb látogatottságú turisztikai attrakciójává. (Klemann 2020)

A park területe jelenleg körülbelül az 50%-os beépítettségénél tart, ezért a vezetőség célját a kiállítás további makettekkel történő bővítése, valamint a látogatók élményét fokozó környezet kiépítése jelentik. A létesítmény működését jelentősen meghatározza a turizmusra jellemző szezonális. A látogatóforgalom az év hónapjaira vetítve áprilistól november elejéig koncentrálódik, évente körülbelül 100 ezer egyéni látogató keresi fel a Mini Magyarországot. (Klemann 2020) 2018-ban 115 ezer (Klemann 2020), 2019-ben pedig már több mint 125 ezer látogató kereste fel a makettparkot. (MTI 2019) A magyar és a külföldi látogatók: aránya 95-5% A látogatók megoszlása szegmensek tekintetében szezonálisan különböző: nyáron családok, tavasszal és ősszel csoportok és családok vegyesen keresik fel a létesítményt. (Klemann 2020) Arra vonatkozóan, hogy a vár- és kastélymakettek közül melyek a legnépszerűbbek, a menedzsment nem végez konkrét mérést. A makettpark sajtóreferensének személyes tapasztalatai szerint jellemzően az interaktív és/vagy azok az attrakciók a legkedveltebbek, amelyek a valóságban is népszerűek. (Klemann 2020)

A Mini Magyarország reklámstratégiájáról elmondható, hogy a social media felületeken kívül nem jelenik meg fizetett hirdetésekben. Az egyre ismertebbé váló turisztikai attrakció helyet kapott több városi és térségi imázsfilmekben is. Napjainkban az interaktív makettpark az Arborétum mellett a legismertebb és egyben leglátogatottabb vonzerő Szarvason és térségében. (Klemann 2020)

A Körösmenti TDM-szervezettel, ami több település turisztikai kínálatát szeretné desztinációs szinten sikeres márkává alakítani, jó kapcsolatban van és rendszeresen együttműködik a Mini Magyarország vezetősége. A Mini Magyarország kooperációs tevékenysége azonban nem merül ki a TDM-szervezettel való közös munkában: A helyi hotelekkel és egyéb szállásadóval, más hasonló attrakciókkal, mint például az Állatpark vagy az Arborétum, sétahajókkal, múzeumokkal is együtt dolgozik, egymást népszerűsítve saját online és offline felületeiken. Kommunikációjukban Szarvast, mint desztinációt ajánlják, nem csupán az egyes attrakciókat. (Klemann 2020)

Következtetések és javaslatok

Az elvégzett kutatás legfőbb kérdése, hogy a Magyarországon található makettparkok milyen szerepet töltenek be az adott desztináció turizmusában. Ehhez kapcsolódóan a szerző azt a kutatási kérdést is felvetette, hogy milyen kiaknázatlan potenciál rejlik ezekben az újszerű turisztikai attrakciókban.

Összességében megállapíthatjuk, hogy hazánk makettparkjai figyelembe vették a megjelenített objektumok történelmi, építészeti, de akár irodalmi vonatkozását és/vagy jelentőségét, valamint földrajzi elhelyezkedését. A makettparkok többsége színházi díszletépítő cégek munkáját dicséri, de vannak egy-egy konkrét alkotóhoz is köthető helyszínek, amikor egy élet alkotó munkája elevenedik meg ezekben a miniatúrákban. A kutatási eredmények alapján világossá válik, hogy a makettparkok önmagukban nem tesznek sikeressé egy turisztikai desztinációt, viszont színesíthetik és komplexebbé tehetik annak kínálatát, megfelelve a szakirodalomban is hangsúlyozott „élménygazdagságnak”. (Aubert 2011)

A vizsgált makettparkok elemzése során az is kiderült, hogy a makettek száma önmagában nem dönti el az adott attrakció népszerűségét, ehelyett inkább az interaktivitás és a replikák köré telepített szolgáltatások a meghatározók. Ezen mesterséges attrakciók kiválóan alkalmasak az adott desztinációban történő tartózkodás meghosszabítására, még akkor is, hogyha a vendégéjszakák számának növelése helyett ez egynapos látogatók igényeinek szeretnénk minél magasabb szinten megfe-

lenni, mint például a Velencei-tó partján. Egy makettpark látogatása általában nagyon jól kombinálható egyéb programokkal. A mesterséges attrakciókat tekintve is megállapíthatjuk, hogy nem az adott településen belüli fekvés, ehelyett sokkal inkább a megfelelő márkaépítés tesz sikeressé egy makettparkot. Ezen attrakciók látogatóinak eloszlását vizsgálva az is világossá válik, hogy leginkább a hazai látogatók dominálnak, így a kutatás jelenlegi eredményei szerint elsődlegesen a belföldi turizmus élénkítésére alkalmasak. A COVID-19 járvány óta kimutathatóan megnőtt a fogyasztói igény a biztonságos és természetközeli helyszínekre.

Makettparkjaink az elmúlt években egyre dinamikusabban fejlődő turizmus mellett hazánk történelmének, kultúrájának megőrzésében is fontos szerepet játszhatnak. Történelmi, örökségi értékeink bemutatása, megőrzése nem csak a külföldi turisták, hanem a magyar társadalom számára is vonzó lehet, különösen akkor, ha ezen létesítmények meg tudják valósítani az „edutainment”-et, a szórakoztatva történő oktatási-tanulási folyamatot, aminek az eszköze a megfelelő online és offline látogatómenedzsment és múzeumpedagógia.

A makettparkok betöltött funkcióit áttekintve ki kell emelnünk a még meglévő nevezetességek megismertetését, népszerűsítését, valamint a már elpusztított épített örökség a jövő generációinak történő szemléletes átadását.

A makettparkok által kínált előnyök elemzésénél természetesen nem szabad figyelmen kívül az ezen újszerű turisztikai attrakciók által kínált gazdasági lehetőségeket sem, ami a helyi bevételek növelésében, valamint a turisztikai – és szolgáltatási paletta bővítésében, illetve a munkahelyteremtésben nyilvánulhat meg, ami természetesen a település vagy desztináció imázsára is jótékonyan hat, ami hosszabb távon további bevételeket generálhat. A vizsgált XX-XXI. században létrehozott attrakciók hozzájárulhatnak a múlt megőrzéséhez, ami a Dinnyési Várpark esetében kiegészül egy a többi létesítménytől eltérő különleges értékmentő funkcióval is: az autentikus építőanyagokból elkészült makettek már elpusztult történelmi várakat jelenítenek meg, amelyek így az utókor számára is megismertethetővé válnak. Az eltérő profillal rendelkező, nyolc turisztikailag vonzó építményt illetve makettparkot összehasonlítva azt a következtetést is levonhatjuk, hogy az épített örökségi értékek a XXI. században csak úgy lehetnek igazán sikeresek és vonzók, ha a bemutatni kívánt főbb vonzerőkön kívül még egyéb interaktív interpretációs megoldásokkal, programokkal, valamint többféle szolgáltatással kiegészítve várják a látogatókat.

A helyi és térségi turizmusfejlesztés szereplői számára ezek az objektumok megteremthetik annak a lehetőségét, hogy sokszínűvé tegyék a desztináció kínálati palettáját. Ennek fontos feltétele, hogy az érintett döntéshozók és szakemberek a turisztikai és települési fejlesztési tervekben, dokumentumokban nagyobb hangsúlyt fektessenek ezekre a különleges vonzerőkre.

A vizsgált örökségi értékek működését jelentősen befolyásolja a turizmusra jellemző szezonális, amit ezen attrakciók szabadtéri jellege is erősít. A kutatási eredmények alapján az is megállapítást nyert, hogy a vizsgált vonzerőket jellemzően hazai látogatók keresik fel. A külföldi vendégek nagyobb arányú jelenlétéhez feltehetően aktívabb marketingre, márkaépítésre, valamint a digitális interaktív eszközök használatának, illetve a felkínált programok palettájának bővítésére lenne szükség, - mindez a többnyelvűség szem előtt tartásával - de ez a feltevés természetesen csak további kutatások segítségével lehetne bizonyítható vagy cáfolható. Ezzel összefüggésben az interjúk alapján azt a következtetést is levonhatjuk, hogy valamennyi vizsgált attrakció esetében szükség lenne egy a látogatókra és a látogatói igényekre vonatkozó pontos mérési rendszer kidolgozására és működtetésére.

Hivatkozott források

- Aubert, A. (2011): *Turizmus trendek és térszerkezet Magyarországon*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
- GVITS (2015): KD-ITS Konzorcium: Gárdony város integrált településfejlesztési stratégiája. II. stratégia. BM jóváhagyási változat. Gárdony – Budapest – Székesfehérvár. Forrás: https://www.gardony.hu/user/browser/File/2015szeptember/2_G%C3%81RDONY%20v%C3%A1ros%20Integr%C3%A1lt%20Telep%C3%BCI%C3%A9sfejleszt%C3%A9si%20Strat%C3%A9gi%C3%A1ja.pdf (Letöltés ideje: 2021.01.15.)
- GVITSM (2015): KD-ITS Konzorcium: Gárdony város integrált településfejlesztési stratégiája. I. megalapozó vizsgálat. BM jóváhagyási változat. Gárdony – Budapest – Székesfehérvár. Forrás: https://www.gardony.hu/user/browser/File/2015szeptember/1_G%C3%81RDONY%20v%C3%A1ros%20Integr%C3%A1lt%20Telep%C3%BCI%C3%A9sfejleszt%C3%A9si%20Strat%C3%A9gi%C3%A1ja_megalapoz%C3%B3.pdf (Letöltés ideje: 2021.01.15.)
- Horváth, P. Gy. – Markó, B. – Tárkányi, S. – Antal, M. R. – Kósa, B. (2023): A makett, mint szemléltető eszköz. In: Márfa Molnár L. és Pásztory Z. (szerk.): *Az alkalmazott művészet létmódjai és a kreatív ipar kihívásai napjainkban*. Sopron: Soproni Egyetem, Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar, pp. 113–122. https://doi.org/10.35511/978-963-334-453-8.Horvath_P-et-al
- Hübner (2020): Hübner Tervező Kft.: Mórahalom településfejlesztési koncepciója. Forrás: https://www.morahalom.hu/msite/200/morahalom_fejl_koncepcio_2020_elfogadott.pdf (Letöltés ideje: 2021.11.20.)
- ITS (2016): Sopron Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája. 2014-2020. Forrás: <http://www.sopron.hu/upload/content/59/5951/59510/Sopron ITS 20200227 m%C3%B3d.pdf> (Letöltés ideje: 2020.11.20.)
- IVS (2008): Integrált Városfejlesztési Stratégia Székesfehérvár. Székesfehérvár Megyei Jogú Város. Forrás: https://www.szekesfehervar.hu/upload/editor/2017/onkormanyzat/dokumentumok/koncepcio_konceptiak/ivs_szfvar.pdf (Letöltés ideje: 2020.11.20.)
- Mészáros, B. (2020): Gondolatok műemlékek bemutatásáról. In: Wirth G. – Köbli Á. (szerk.) (2020) *Huncastle II*. Budapest: Edutus Egyetem pp. 29–41.
- Michalkó, G. (2012). *Turizmológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó <https://doi.org/10.1556/9789630597173>
- MTI (2019): Új épületekkel bővül a szarvasi Mini Magyarország Makettpark. Forrás: <https://turizmus.com/desztinaciok/uj-elemekkel-bovul-a-szarvasi-mini-magyarorszag-makettpark-1167890> (Letöltés időpontja: 2021.01.23.)
- MTÜ (2017): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030. Magyarország Kormánya. Forrás: https://www.kormany.hu/download/8/19/31000/mtu_kiadvany_EPUB_297x210mm%20-%20preview.pdf (Letöltés időpontja: 2021.01.30)
- Oroszi, V. GY. – Gonda, T. (2020): Az innováció értelmezése és gyakorlata a turizmusban. *Terrületfejlesztés és innováció*. 10(1), 3–19.
- Pikkemaat, B. – Peters, M. – Schoppitsch, K. (2006): Erfolgsfaktoren von Erlebniswelten. In: Reuber P. – Schnell, P. (szerk.): *Postmoderne Freizeitstile und Freizeiträume: Neue Angebote im Tourismus*. Berlin: Erich Schmidt Verlag, pp. 159–180.

- Simándi, Sz. – Benkei-Kovács, B. (2018): *Kulturális turizmus. Tudástár a közösségi művelődésben sorozat 12. Kötet.* Budapest: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
- Stalla, R. (2012): *Piccolo Mondo. Zur Verfügbarkeit der Architektur/ Geschichte.* In: Semsroth, K. (szerk.): *Stadt: Gestalten. Eine Festschrift für Klaus Semsroth.* Fakultät für Architektur und Raumplanung. Technische Universität Wien: Springer Verlag pp. 20–25.
https://doi.org/10.1007/978-3-7091-1057-7_3

Interjúk

- Alekszi (2020): Interjú Alekszi Zoltánnal, a Dinnyési Várpark tulajdonosával és üzemeltetőjével. Készítette: Wirth Gábor, 2020.10.10.
- Bukovinszky (2020): Interjú Bukovinszky Bélával, a Mini Magyarország Makettpark üzemeltetőjével. Készítette: Hegedűs Éva, 2020.01.15. Forrás: <https://www.newjsag.hu/2020/01/15/bukovinszky-bela-nagyon-jo-dolog-ha-az-ember-megteheti-amit-szeret/> Letöltés ideje: 2020.11.14.
- Klemann (2020): Interjú Klemann Tímeával, a Mini Magyarország Makettpark sajtóreferensével. Készítette: Wirth Gábor, 2020.11.23.
- Fodor (2021): Interjú Fodor Istvánnal, az Ezer Év Parkja múzeumpedagógusával. Készítette: Wirth Gábor, 2021.08.15.

Szerző

Wirth Gábor

ORCID <https://orcid.org/0009-0002-4424-1175>

PhD (regionális tudományok)

főiskolai tanár

EduTus Egyetem, Turizmus Tanszék

E-mail: wirth.gabor@edutus.hu

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik:

[CC-BY-NC-ND4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

